

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نیاښد تن من مباد بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

جیلانی لیب

برلین - ۱۸ اگست ۲۰۱۰

رمضانی

درست یادم هست. در یکی از رخصتی های تابستانی دوران مکتب، طی سفری به دهکده های زیبای زندگی بخش زادگاهم، میان مردمی طبیعی و دوست داشتی با تبسمی همچون انجیرهای درختان لب جوی باغهای شان شیرین و گفت و گوهای مثل آبهای جاری میان کوچه و پس کوچه های قریه های خویشتن زلال، برای بار نخست هواخواه جمع آوری فرهنگ و ادب مردم از جمله چکامه ها، سروده ها، دوبیتیها، ضرب المثلهای، باورها، آئینها و چیستانهای مرز و بوم ولایت هرات گردیدم.

اولین دوبیتی هائی را که گردهم آوردم از چند دهکده منطقه شافلان هری بود. با گذشت دوران، بخش زیادی از آنچه من در مدت سه سال فراهم نموده بودم، بیجا و ناپیدا شده اند. امیدوارم آنچه هنوز در لابلای اوراق پراکنده ام باقی مانده است و تا اکنون بوسیله فرهنگیان میهن اقبال چاپ را نیافته اند و تکراری نیستند، بتواند به مرور زمان در دسترس دوستداران قرار بگیرد.

ماه مبارک رمضان، در هرات خواجه انصار، جامی، موفق، نوائی و... فرصت ویژه ای بود همچون همه جای جهان اسلام برای نیایش، ریاضت، تزکیه نفس و ماهی سرپا شور و شوق زندگی. در ماه روزه خنیاگران پس از ادای نماز تراویح، مثل بیشتر شهرهای میهن ما، نوای عبادت و زندگی را در خانقاهها، بزم آرائیها و محفلهای به گونه ای دیگری سر می دادند. طنینها و آواهای هنرمندان محبوب ترانه سرا با چکامه های بیدل دهلوی، حافظ شیرازی، هلالی هروی، سنائی غزنوی، مولوی بلخی، بیتاب کابلی و ... از خرابات میگفتند، از اوجها و موجها. از زمینها و از فراسوها.

بچه های محله و منطقه پس از سپری شدن نیمه اول ماه روزه، دور هم جمع میشدند، یکی را که صدای خوشتر و دلنشین تری داشت سردسته خویش تعیین می نمودند و بعد سوی خانه ها و منزلهای اهالی روان می گردیدند. آنها پس از کوبیدن درب سرائی، آهنگی را به آواز بلند میخواندند که “رمضانی” نام داشت. سر دسته، این شعر را با لحنی ویژه سر میداد و دیگران با یکصدا همواره پس از هر بند، تنها بیت اول را تکرار می کردند.

این سرگرمی “رمضانی” بچه های همبازی را بیشتر به هم پیوند میداد و موجب میگردید تا مردم منطقه نیز از حال هم بهتر باخبر شوند. بعضی خانواده ها بچه ها را در درون خانه خویش فرامی خواندند و پس از صحبت ها، در هر باره ای از سرگذشت مردم و اقوام و خویشاوندان، با دادن شیرینی و گاهی هدیه پول به شور و شوق زندگی تشویق می نمودند. در بخش هایی از شهر هرات، دختران محله هم یکجا می شدند و به رمضانی می رفتند.

آنچه درینجا می آید تنها بخشی از آهنگ “رمضانی” است. سلیقه و استعداد کودکان “رمضانی” خوان را مرز و طرزی تعیین نگردیده است:

رمضان یارب، یارب رمضان

السلام عليك، ماه رمضان

ای سرا از کینه، رو بر آبه (۱)

ما پنداریم سرای اربابه

ای سرا از کینه رو بر چاهه

می پنداریم سرای پادشاهه

ای سرا از کینه ، رازینه داره

زیر رازینه، خزینه داره

الا بی بی، گمگم می کنی (۲)

طبق چینی، گندم میکنی

الا بی بی، خُش خُش می کنی

طبق چینی، کشمش می کنی

الا بی بی، تاج بر سر تو

صد و بیست ساله شوه پسر تو

الا بی بی ، تو مادر مه

جَمّه کو بردار، دِه بر سر مه (۳)

رمضان آمد رمضانی کنیم

شتر بغداد قربانی کنیم

شتر بغداد چیزی نمیشه

بچه های محله ، مهمانی کنیم

بچه ها میگن، ما مونده شدیم
زیر دالان شما پوده شدیم
بلبلک خواند بر شاخ انار
بچه ها میگن، صد روپیه بیار
یا ثواب ، یا جواب
یا سنگ پنج من ، یا کوزه آب (۴)

باید یادآوری نمود که از گرفتن روزه بعنوان ادای يك قاعده دینی برای بار اول در کتاب آسمانی تورات حضرت موسی (ع) نام برده میشود. در فصل هشتم بخش زکریای نبی (ع) آیه نهم چنین میخوانیم : ”روزه ماه چهارم و روزه ماه پنجم و روزه ماه هفتم و روزه ماه دهم برای خاندان یهودا به شادمانی و سرور و عیدهای خوش مبدل خواهد شد. پس راستی و سلامتی را دوست بدارید.“

بنا بر آیه دوم باب چهارم انجیل متی، حضرت عیسی (ع) پس از غسل تعمید چهل شبانه روز، روزه داشت و فریب شیطان را نخورد. آیه های شانزدهم تا نهم باب ششم انجیل متی هم در مورد چگونگی گرفتن روزه میباشد. در آئین هندویسم نیز روزه علاوه بر زمان آمادگی برای برگزاری مراسم مذهبی ویژه، روزهای اول رؤیت ماه و روزهای بدر، برای گرفتن روزه اختصاص داده شده است. آئین زرتشت کشتار، قربانی کردن حیوانات و استفاده از گوشت را در روزهای دوم، دوازدهم ، چهاردهم و بیست و یکم هر ماه ممنوع می شمارد.

۱- کینه : کیست

۲- گمگم: نوعی صدا هنگام کوبیدن چیزی

۳- جمه کو: چوبی برای گذاشتن در پشت دروازه خانه

۴- من: مقیاس وزن در هرات ، معادل تقریبی هفت کیلو گرام

(پایان)